

Beszámoló egy németországi KITA-intézményben tett látogatásról, az egészséges gyermekekért végzett pedagógiai munkáról

Soósné Dr. Kiss Zsuzsanna PhD., főiskolai docens,¹ vezetőségi tag²
Balogh Kálmán polgármester³

¹Semmelweis Egyetem, Egészségtudományi Kar, Egészségfejlesztési és Klinikai Módszertani Intézet,
Egészségtudományi Klinikai Tanszék

²Magyar Család- és Nővédelmi Tudományos Társaság

³Polgármesteri Hivatal, Tök

ENSZ: 2014 a család nemzetközi éve

2014-ben húsz éves évfordulóját ünnepli a család első nemzetközi éve. Az *Egyesült Nemzetek Szövetsége* az évforduló kapcsán a családok társadalmi szerepére irányítja a figyelmet: 2014 a család nemzetközi éve lesz, május 15-ét pedig a *Családok Nemzetközi Napjává* nyilvánították. Az évforduló egyben arra is lehetőséget ad, hogy áttekinthessék a család társadalmi fejlődésben betöltött szerepét, illetve a családpolitika aktuális trendjeit – fogalmaz az ENSZ honlapja (www.family2014.org).

A tematikus év súlypontjai között szerepel a családi szegénység leküzdése, a szociális kirekesztődés megakadályozása, a család és a munka viszonyának problémái, a szociális integráció előmozdítása és a generációk közötti szolidaritás erősítése, a családi struktúrák változásainak vizsgálata, valamint a családbarát döntéshozatalt ösztönző javaslatok kidolgozása.

A *Nemzetközi Családfejlesztési Szövetség (International Federation for Family Development – IFED)* az évforduló kapcsán arra kéri a tagországokat: vegyék figyelembe a családokat érintő társadalmi és gazdasági körülményeket, segítsék a családbarát intézkedéseket, melyek célja, hogy a családok számára fenntartható, megfizethető és minőségi életkörülményeket biztosítsanak, elismerve a családoknak a társadalmi kohézió, valamint a gazdasági fejlődés elősegítésében játszott szerepét.

Folyóiratunk az évforduló kapcsán felmerülő kérdéseknek szenteli új sorozatát. Elsőként a terápiás munka családi krízisek megelőzésében játszott szerepét, lehetőségeit, majd az első gyermeküket váró fiatalok szülői szerepre való felkészültségét, illetve középiskolás tanulók szexuális magatartását vizsgáltuk. Ismertettük a „*Családok krízishelyzetben – a magánélet és a munka közötti egyensúly biztosítása nehéz gazdasági körülmények között*” címmel 2014 áprilisában, Athénban rendezett konferencia célkitűzéseit és eredményeit; a nagycsaládos életforma gyermekvállalási tervekre gyakorolt hatását; a családalapítás útvesztőinek, az elakadások megelőzésének lehetőségeit; továbbá a szülésznők várandósgondozás során játszott, megváltozott preventív szerepét.

Jelen lapszámunkban a németországi KITA-intézményekben végzett pedagógiai munkát mutatjuk be.

Tervezett további témaköreink között – többek között – a fiatalok HPV-fertőzéssel kapcsolatos ismereteinek vizsgálata, valamint a gyermekágyi hangulatváltozásokkal kapcsolatos primer prevenciók javaslatok és egy speciális kismama-gerinctorna jótékony eredményeinek bemutatása is szerepel.

(A szerk.)

Bevezetés

Tök község önkormányzata több mint 20 éves nemzetközi partnerkapcsolatot ápol a németországi *Hessen* tartomány *Wettenberg* településével, mely egyrészt önkormányzati, szakmai munkán, tapasztalatcserén, másrészt családi és baráti alapokon nyugszik. A partnerkapcsolati együttműködés lényege egymás szakmai munkájának, kultúrájának, hagyományainak megismerése, tapasztalatcsere, valamint családi és baráti kapcsolatok kialakítása, nyelvtanulás. A két település képviselői évente kétszer – egyszer Németországban, egyszer hazánkban – személyesen is találkoznak. A találkozások célja a partnerkapcsolati munka megbeszélése, egymás terveinek, projektjeinek, szakmai munkájának, nehézségeinek megismerése, intézménylátogatás, illetve a kulturális hagyományok ápolása.

Jómagam több mint 15 éve – akkor a településen dolgozó családsegítő-gyermekjóléti intézmény vezetőjeként – kapcsolódtam be a munkába, melyet immár egyetemi oktatóként, baráti alapokkal is megerősítve, napjainkig szívesen végzek. A beszámoló egy 2014 tavaszán megvalósult program tapasztalatainak leírásán keresztül mutatja be a *Wettenberg* önkormányzata által működtetett német óvoda, a *Kindertagesstätte Finkenweg (KITA)* programját, működését, ami – megítélésünk szerint – valóban az odajáró gyermekek komplex egészségfejlesztését, jövőbeni sikeres boldogulását szolgálja.

Pedagógiai, működési alapelvek

Az intézményben két és tíz év közötti gyermekek napközbeni nevelése folyik. A 2–6 évesek (bölcsődés és óvodás korosztály) az egész napjukat itt töltik, a 6–10 évesek (kisiskolások) az iskola után jöhetnek ide, itt írják meg a házi feladatukat, és itt játszanak. Vannak gyermekek, akik nyolc évig járnak ide.

Pedagógiai koncepció

Az intézmény fő pedagógiai koncepciója a gyermekekre fókuszáló, a tervezéstől a célok eléréséhez vezető, sikeres tevékenységre történő nevelés. Fontos alapelv, hogy minden dolgozó minden gyermekért felel, továbbá hogy eredményeket csak együttes munkával lehet elérni.

Szakmai feladatok, kapcsolat a szülőkkel, a családdal, a lakossággal

A gyermekeket csoportokba osztják. Egy csoport 24 gyermekből áll, minden csoportnak két nevelője van, így egy nevelőhöz közvetlenül 12 gyermek tartozik. A csoport szintjén ez a két nevelő felelős a csoportért, a csoport munkájáért, a dokumentációért, a szülőkkel való kapcsolattartásért, de egyéni szinten a nevelő ugyanígy felel a maga 12 gyermekéért. A gyermekek azonban napjuk egy jelentős részét nem ezzel a nevelővel töltik (lásd később).

A pedagógiai szakemberek hetente egyszer szakmai megbeszélést tartanak, melynek célja az intézményi nagy projektek, a neveléssel kapcsolatos kérdések, a csoportokra és a gyermekekre vonatkozó egyedi tapasza-

latok megbeszélése (hogyan viselkedik a gyermek más-más nevelőknél, más-más helyszíneken; mit lehet tenni, hogyan lehet segíteni, ha nem szívesen választja az egyes projekteket; hogyan fejleszhető tovább, stb.).

Minden pedagógusnak naponta két órányi felkészülési ideje van, ilyenkor foglalkozik az egyes feladatok, projektek, a gyermekekkel kapcsolatos tevékenységek tervezésével, előkészítésével, elemzésével és dokumentálásával.

A szakemberek minden évben egyéni fejlődési megbeszélést tartanak a szülőkkel. A gyermekért felelős fő nevelő ezen a megbeszélésen bemutatja, értékeli a gyermekről készült dokumentációt, a mindennap összegzett, 5 perces megfigyelési feljegyzéseket, valamint a gyermek személyes fejlődési naplóját.

Minden gyermek rendelkezik egy úgynevezett személyes fejlődési naplóval, mely naprakész, a gyermek és a szülő számára egyaránt szabadon hozzáférhető. A napló – melyet a nevelő tart rendben – tartalmazza a nevelő leírásait, a gyermek fejlődését a gyermek és a szülő nyelvére „lefordítva” (pl. ma nagy lépést tett előre; ezt megtanulta; ez volt az első alkalom, amikor sikerült, stb.). Mindig a gyermek dönti el, hogy a számára fontos alkotások, események közül mi szerepeljen a naplóban.

A személyes fejlődési napló a megszületéssel kezdődik, és folyamatosan töltik fel olyan tartalmakkal, mint *Családom, Barátaim, Így telnek napjaim, Ötletem, Ezt szeretem csinálni, Ezt már tudom, Ma ezt kellett elvégeznem, Ezt egyedül tettem meg* (részletesen elmondja, hogy mit, az óvónő pedig leírja). Szerveznek nagyszülői napot is, ahol a gyermek tenyérrel mellé a nagyszülőket is odarajzolják, az alkotás pedig bekerül a naplóba. Fényképeket is hozhatnak, de helyben is készítenek,

LEVELEZÉSI CÍM:

Soosné Dr. Kiss Zsuzsanna, Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar, Egészségfejlesztési és Klinikai Módszertani Intézet, Egészségtudományi Klinikai Tanszék. Postacím: 1088 Budapest, Vas utca 17. Telefon: +36-1-486-5978. E-mail: soosne@se-etk.hu

a gyermek megkérheti a nevelőt: „Szeretném, ha ebben a témában lefényképeznél, és bekerülne a naplómbe”. Amikor a szülő gyermekéért jön, megmutatják, ha új lappal bővült a napló.

A fentiekén túl pontosan megbeszélik az előrelépést, a fejlődést, a gyermek erősségeit, az esetleg fejlesztésre szoruló területeket, és az erre vonatkozó javaslatokat, terveket.

Gyermekparlament

A nevelés egyik fontos alappillére a gyermekparlament működtetése. A gyermekeket minden intézménnyel kapcsolatos tervbe, döntésbe bevonják. Csoportonként két gyermek egy évig képviseli csoportját a parlamentben. Problémákat és javaslatokat vetnek fel, alternatívákat keresnek a megoldásra, illetve döntenek. Egy példa a fentiekre: konfliktus alakult ki, mivel a focizó és bicikliző gyermekek zavarták egymást. A parlamenti munka során a gyermekek közösen lefektették a mindenki számára követhető, elfogadható szabályokat. Javaslatokat tesznek az intézményi fejlesztésekre, részesei a munkának, valamint az ünnepségek megszervezésében is aktívak: ki kell találniuk, hogy kit hívnak meg, milyen beszédet mondanak, milyen legyen az ünnepség. A pedagógiai koncepció itt is érvényesül, a cél a kezdeményezés, a terv kijelölése és annak sikeres megvalósítása.

Együttműködés a családdal és a lakossággal

A szülőknek fenntartott két külön információs tábla (az intézménytől a szülőknek, valamint a szülőktől az intéz-

Udvar a „kavicsfolyóval” és a fahíddal

ménynek szóló hírek) aktualizálására, és a településen működő szolgáltatások közzétételére nagy figyelmet fordítanak. Külön információs táblája van a gyermekparlamentnek is.

Közvetlenül a bejárati ajtó mellett található a szülői sarok fotelekkel, az asztalon kávéval, teával, vízzel. Beszoktatáskor – a fokozatosság elvét követik –, illetve bármikor a szülők itt leülhetnek, egy kávé vagy tea mellett beszélgethetnek, megoszthatják egymással gondolataikat.

Könyvkölcsönzésre hetente egyszer van lehetőség, a szülőknek és a gyermekeknek szóló könyveket vihetnek haza a családok egy hétre. A barátságos olvasószobába (egy kis heverő két fotellel, párnákkal) hetente kétszer jön egy-egy nagymama, aki mesét olvas fel a gyermekeknek. A gyermekek előre tudják, hogy melyik nagymama jön mesélni. A szoba melletti faliújságra ki kell tenniük a fényképüket, ha mesét szeretnének hallgatni.

Kialakítottak egy barkács-szobát is, ahol hetente egy alkalommal egy nagypapa fűr-farag a gyermekekkel. A cél nem elsősorban az alkotás, hanem a praktikus dolgok megtanulása (mi az a fűrész, a smirgli, a kalapács, hogyan kell velük bánni, a maradék anyagokat mire lehet felhasználni), illetve a kézügyesség fejlesztése.

A településen működő nyugdíjas-műhely is sokat segít (pl. a csocsóasztal lábait levágták, hogy az asztal a gyermekek méretének megfelelő legyen).

A belső udvari játszótér kialakítása, karbantartása a gyermekek és a szülők segítségével, közösen törté-

Meseszoba

nik. A nevelőkkel és a gyermekekkel, szülőkkel, családokkal közösen végzett felújítási munkálatokra évente egy teljes napot szánnak.

Fontosnak tartják a munkafolyamatok megőrkítését, az eredmények bemutatását a szülők és a település, a velük együtt dolgozó, őket segítő szakemberek, egyesületek, lakosok számára. A gyermekeket mindenbe bevonják.

A nevelés és annak szinterei a mindennapokban

Játéktevékenység

Az intézmény közös, központi helye az a játéktér, ahol reggel, délután, illetve a csoportban folyó tevékenységet befejezve minden gyermek szabadon játszhat.

Reggeli után a gyermekek és a szakemberek közös megbeszélést tartanak. A megbeszélés során minden gyermeknek el kell döntenie, hogy aznap milyen típusú tevékenységgel szeretne foglalkozni.

A különböző funkciójú csoportszobák melletti falújságon annak a szakembernek a fényképe látható, aki aznap az adott teremben a foglalkozást tartja. A szobákban tehát nem egy-egy állandó gyermekcsoport tartózkodik, a szobákat nem csoportok, hanem funkciók szerint rendezték be: van külön *mozgás-, kutató-felfedező világ szoba, fantáziaország-szoba* és *kreatív szoba*. Minden szobában a 2–6 éves korosztály életkori sajátosságainak megfelelő bútorokat, használati tárgyakat, eszközöket és játékokat helyeztek el.

Miután a gyermekek eldöntötték, hogy melyik csoportszobába szeretnének menni, a szobában várja őket egy nevelő, aki a csoporttal foglalkozni fog. Először meg-

Mozgásszoba

A gyermekek fejlődési naplója, felettük a szülőknek szóló levelek

beszélnek, hogy ki mivel szeretne aznap foglalkozni, kinek mihez van kedve, majd együtt döntenek a továbbiakról is – megtervezik, átgondolják a célt, a folyamatokat, az eszközigényt, megbeszélnek a kereteket, a szabályokat, a veszélyes szituációkat és azok megelőzését, valamint a munka utáni rendrakást. A szabályok betartása mellett fontos a spontán kísérletezés is. Az eredményeket, az elkészült alkotásokat megőrkítik, dokumentálják.

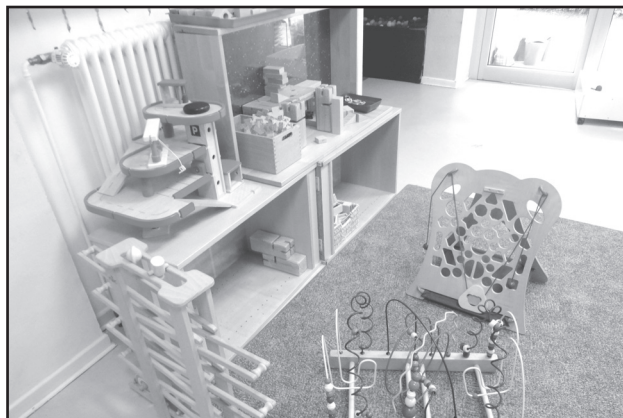
A döntést követően a gyermekek már nincsen változtatási lehetősége. Vannak olyan tevékenységek, projektek, melyek nem egy-két naposak, hanem hosszabbak. Ezeknél a cél a kitartásra nevelés, ha döntött a gyermek, nem változtathat döntésén, maradnia kell a csoportban.

– A *mozgásszobában* a gyermekek sport-mozgásos játéktevékenységeket végezhetnek.

– A *kutató-felfedező világ szobában* a levegővel, vízzel, homokkal, súlyegységekkel, stb. kísérletezhetnek, látogatásunkkor éppen golyópályát építettek egy férfinevelő vezetésével.

– A *fantáziaország-szobában* minden, a színházhoz, színjátékhoz szükséges kellék megtalálható: sminkasztal, tükör és vízben oldódó sminkceruza, amivel magukat vagy gyermektársukat a szerepnek megfelelően kifesthetik. Megtervezik és mindent maguk végezve végigviszik a tevékenységet, egészen az előadásig.

– A *kreatív szobában* rajzolás, festés és egyéb alkotó tevékenység folyik. A tervezési és kivitelezési koncepció itt is lényeges. Meg kell tervezniük, végig kell gondolniuk, hogy az adott tevékenységhez mi szükséges, a szabályokat be kell tartaniuk, a végén pedig rendet kell hagyniuk maguk után. Nem csak

Kutató-felfedező világ szoba

a manuális kreatív tevékenységeket tartják fontosnak, hanem az élet más területeivel is foglalkoznak, például „*Hogyan tudnánk egy új óvodát építeni?*” A vezető szerint „*a gyermekek nagyon leleményesek, mozog a képzeletük, az agyuk*”. A személyes fejlődési naplóba kerülő számos alkotás a kreatív foglalkozások során születik.

Étkezések

Minden gyermek otthonról hozza magával a reggelit, azonban havonta egyszer közösen reggeliznek. Ezt a napot a szülők között is előre kihirdetik. Ilyenkor 4–5, a feladatra vállalkozó gyermek egy nevelővel együtt felel a reggeliért. Egyrészt arra fókuszálnak, hogy a gyermekek minél többfajta étel közül választhassanak, legyenek kíváncsiak, az új dolgokra nyitottak, másrészt neveltetésbeli különbségek miatt sokan nem ismernek egyes zöldségeket, gyümölcsöket, így ők is megismerkedhetnek új alapanyagokkal. Közösen megtervezik a reggeli menüt, a szükséges mennyiségeket, megbeszélik, hogy mely ételek egészségesek, és ők döntenek arról is, mi kerüljön a bevásárlólistára. Színes újságokat nézegetnek, válogatnak. Törekednek a változatos és kiegyensúlyozott reggeli választék összeállítására. Nem tiltják a kevésbé egészséges ételeket, úgy gondolják, a gyermekeknek ezeket is meg kell ismerniük, meg kell kóstolniuk. Elmennek bevásárolni, összekészítik és tálalják a büféreggelit, fényképet is készítenek, majd megbeszélik a történeteket, a tanulságokat. Az ebédet és az uzsonnát az intézmény biztosítja. Az ételek elfogyasztása egy többfunkciós teremben történik.

Az étkezések mellett a délutáni házi feladat elkészítésének, az intézményi gyermekkórus próbáinak (vezetőjét az egyik helyi civil kórus ingyenesen biztosítja) és egyéb rendezvényeknek is ez a helyiség színtere. Az iskolásoknak külön tanulószobájuk is van, ahol egy nevelő segíti őket, ha elakadnak a házi feladatokkal.

Alvás-pihenés, tisztálkodás, mozgás a szabadban

Az alvás nem kötelező, de a gyermekek általában igénylik, elfáradnak a nap folyamán. Az alváshoz biztosítják a nyugodt, csendes környezetet. Külön pihenőszobát is berendeztek az alvásidőn túl is pihenni vágyó gyermekeknek, akik akkor jönnek ide, ha csendre, nyugalomra, egyedüllétre vágnak. A helyiség lesötétített, apró fények világítanak, halk, megnyugtató zene szól, és – ha a gyermekek kéri – mesét is hallgathatnak. Korábban egy, ma már két ilyen szoba van, mert több gyermeknek volt szüksége a napközbeni nyugalomra, egyedüllétre.

Nem szobatiszta gyermekek számára pelenkázó, az óvodás korosztályúaknak koedukált, a kisiskolásoknak nemek szerint megosztott, a gyermekek méretének is megfelelő vécék, mosdók, zuhanyzók biztosítottak.

Az intézmény kertje természetes, inkább emlékeztet vadregényes erdőre, mint egy gyermekintézmény udvarára. A gyermekek epret, fűszernövényeket ültetnek, virágokat nevelnek. A hatalmas fák egyike-másika a gyermekek számára hivatalosan kijelölt „mászóka”. A „kavicsfolyó” felett épített mozgóhíd, a kivágott fák különböző magasságúra meghagyott törzsei, a fűzfalombból formált alagút, a hepehupás talaj, a bokrok kiváló szabadteret biztosítanak a gyermekeknek a mozgáshoz, a játékhoz.

Többfunkciós (étkezés, tanulás, kóruspróba, közösségi programok) szoba

Amennyiben még nagyobb térre van szükségük, megállapodás szerint igénybe vehetik az intézmény melletti foci- és egyéb pályákat is.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetünket fejezzük ki Wettenberg és Tök települések önkormányzatainak, a korábbi és jelenlegi polgármestereknek, a partnerkapcsolatért dolgozó képviselőknek, szakembereknek és civileknek a több éves együttes munkáért, a szép emlékekért, és jelen tanulmány okán a „Kindertagesstätte Finkenweg“ vezetőjének az interjúért, az intézmény bemutatásáért.

Összefoglalás

A tanulmány a több mint 20 éves nemzetközi partnerkapcsolati múltra visszatekintő németországi *Wettenberg* és magyarországi *Tök* település közötti partnerkapcsolati találkozó során 2014 tavaszán tett szakmai látogatás tapasztalatait ismerteti. Bemutatjuk a 2–10 év közötti gyermekek napközbeni nevelésével foglalkozó, a német *Wettenberg* településen működő *Kindertagesstätte Finkenweg* intézmény pedagógiai koncepcióját, melynek lényege a gyermekekre fókuszáló, a tervezéstől a célok eléréséhez vezető, sikeres tevékenységre történő nevelés, ahol minden dolgozó minden gyermekért felel. Ismertetjük a nevelők szakmai feladatait, a szülőkkel, a családdal, a lakossággal történő kommunikáció módját, a gyermekparlament működtetésének tapasztalatait, továbbá bemutatjuk és példákkal illusztráljuk az intézményben zajló változatos nevelői tevékenységet.

Kulcsszavak: Kindertagesstätte Finkenweg, pedagógiai koncepció, a gyermekekre fókuszáló nevelés, gyermekparlament

Summary

There is more than 20-year-old international partnership between the German *Wettenberg* and the Hungarian village *Tök*. This study shows our experiences of the professional visit to *Wettenberg* which took place in the spring of 2014. We introduce the pedagogical concept of the *Kindertagesstätte Finkenweg* institution which cares for 2–7 year-old children's daily upbringing. Their concept aspires to an education that focuses on children, guides them from the planning to getting their goals, and teaches successful action and in which every staff member responsible for every child. We inform about the educator's professional tasks and the several ways of communicating with the parents, family and the public, we also talk about the experiences of the child parliament's functioning, and finally we introduce the various educator work in the institution and we illustrate it with examples.

Keywords: Kindertagesstätte Finkenweg, pedagogical concept, education focusing on children, child parliament

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK

1. http://wettenberg.de/city_info/webaccessibility/index.cfm?region_id=415&waid=342&item_id=850552&link_id=213746217&fsize=1.4&contr Letöltés: 2015. április 21.